

Kwaliteitskaart Beginnende geletterdheid – groepen 1 en 2

Naam school:

Verantwoordelijk:

Datum:

Lezen algemeen

In alle groepen is er dagelijks tijd ingeroosterd voor voorlezen, vrij lezen/vrije keuze lezen, en praten over boeken. Dit is een onmisbare basis voor de leesmotivatie, de taal- en leesontwikkeling en kennisopbouw van leerlingen.

Beginnende geletterdheid – groepen 1 en 2

Leerlingen 'lezen' dagelijks 10 tot 15 minuten in een zelfgekozen boek

Dit kan een prentenboek zijn, een informatief boek of een boek voor beginnende lezers. Na het lezen wordt gepraat aan de hand van één rijke vraag: Wat vind je mooi / grappig / spannend / verdrietig / vrolijk... in dit boek?

In de klas is een lees- en schrijfhoek

In de lees- en schrijfhoek worden boeken op ooghoogte uitgestald en zijn gekopieerde platen van het gelezen

prentenboek aanwezig. Er ligt een klassendagboek, gekopieerde bladzijden uit prentenboeken en zinnen uit de prentenboeken, die klassikaal gelezen zijn.

Kinderen worden in staat gesteld om een bijdrage te leveren aan een 'boek', een brief te schrijven of zij worden gestimuleerd om boodschappen, gedachten en ideeën op te schrijven. Er zijn allerlei materialen aanwezig, zoals pennen, potloden, stiften, gel- of glitterpennen, notitieblokjes, geniete boekjes, papier, enveloppen, kaarten, brievenbus (geen stempels!).

Er wordt dagelijks drie keer tien minuten aandacht besteed aan klanken en de leeshandeling

Het aanleren van letters in combinatie met het oefenen van het fonemisch bewustzijn gebeurt speels en betekenisvol door dit te verbinden met (interactief) voorlezen en creatief schrijven in kleine groepen.

- Per week of per twee weken staat één letter centraal. Deze letter is verbonden met het voorleesboek, komt terug in

een rijmpje en filmpje, er is een thema-/lettertafel (met voorwerpen), een lettermuur en eventueel een klankkast met voorwerpen en kaartjes met woorden en zinnen die passen bij het themaboek dat aan de orde is. Deze kaartjes kunnen worden ingezet tijdens het werken met letters. Klanken worden altijd gekoppeld aan letters (er worden geen aparte oefeningen gedaan voor foneembewustzijn, zonder letters). Van belang is om geen letters na elkaar aan te bieden die makkelijk te verwarren zijn zoals b/d/p.

- Minimaal drie per week wordt er uit twee verschillende alfabetboeken voorgelezen, waarbij de bladzijde op het digibord wordt geprojecteerd. Het gaat om een verhaaltje, rijmpje of grapje waar de letter meerdere keren in voorkomt.
- De aangeboden letter wordt geoefend door deze zelf te schrijven of te oefenen met de app 'Letterschool'.
- De letter wordt geoefend in woorden, die samen worden bedacht of die uit het voorleesboek of uit het alfabetboek komen.
- Er vindt fingerpointreading plaats: een zin uit het prentenboek wordt op het digibord geschreven en samen gelezen. Terwijl deze zin zichtbaar blijft, wordt dezelfde zin ook aangeboden waarbij de woorden door elkaar zijn gehusseld. De gehusselde woorden worden benoemd en samen worden deze in de juiste volgorde geplaatst. Daarbij is aandacht voor de eerste letters van de woorden. Vervolgens worden één of meer woorden gekozen om te schrijven.

Schrijven

Minimaal één keer per week wordt een schrijfoopdracht gedaan, die is gerelateerd aan het thema of een prentenboek dat past bij een thema.

- Kinderen mogen tekenen of schrijven.
- Er kan getekend of geschreven (*invented spelling*) worden bij een afbeelding uit het prentenboek, bij een voorwerp of afbeelding die past bij het thema, een persoonlijke ervaring die samenhangt met het thema.
- De leerkracht schrijft bij de tekeningen naar aanleiding van wat de leerlingen vertellen.

Begeleiding voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften

Leerlingen die risico lopen ten aanzien van het leren lezen, hebben moeite met het onthouden en automatiseren van de namen van kleuren, dagen van de week, cijfers en letters en zij hebben moeite met het manipuleren van klanken en weinig/ geen interesse in lezen en letters.

Het is belangrijk te weten of er sprake is van dyslexie of laaggeletterdheid in de familie.

Zorgniveau 2

Op zorgniveau 2 krijgen leerlingen uit groep 2, die onvoldoende profiteren van de onderwijsbasis op niveau 1, twee keer vijf minuten per dag individueel of in een kleine groep herhaling van letters en klanken en de leeshandeling, zoals die voor de gehele groep wordt aangeboden.

Zorgniveau 3

Op zorgniveau 3 krijgen leerlingen die in januari groep 2 onvoldoende letters kennen (nog geen 6 letters) of leerlingen die in een risicogroep vallen (dyslexie of laaggeletterdheid

in de familie) 3 of 4 keer per week 15 tot 20 minuten extra begeleiding door de inzet van de voorschotbenadering of door middel van Bouw!.

Beschrijf dit voor de eigen school.

Volgen

Vul hier in hoe jullie school leerlingen volgt op het gebied van beginnende geletterdheid.

Denk aan:

Er worden minimaal twee keer per jaar (eind/begin schooljaar en halverwege het schooljaar) groepsoverzichten ingevuld, zodat in één oogopslag duidelijk is welke leerlingen speciale onderwijsbehoeften hebben en extra ondersteuning dienen te ontvangen.

Formatief (gedurende het gehele jaar)

- kleuters: familiale taal- en leesproblematiek, observatie tijdens de lessen, observatie mate van automatisering

(namen van kleuren, cijfers, letters), observatie manipuleren klanken, observatie spraak- en taalontwikkeling (screening logopedie).

- observeren tijdens de lessen: heeft de leerling interesse in zijn boek of is er sprake van niet lezen (opstaan, lopen, om zich heen kijken, bladeren, praten, vaak van boek veranderen zonder het 'uit te lezen').
- observeren tijdens leesgesprekken: wat vertelt de leerling over zijn boek, begrijpt hij het boek dat hij leest, kan hij meepraten naar aanleiding van een vraag.
- per leerling een boekenlijst bijhouden, waarop alle titels van de boeken worden genoteerd, audio-ondersteuning, past het boek bij het thema, fictie/non-fictie, datum waarop het boek uit is of verlaten, beoordeling door de leerling, paraaf van de leerkracht.
- checken van schriftelijk werk (tekenen of invented spellen): wat tekenen/schrijven leerlingen op bij het praten over boeken via denken-schrijven-delen-uitwisselen?

Summatief (in januari en juni)

- letters benoemen in januari en juni groep 2.
Januari: 6 letters, juni: 12 letters.

Ontwikkelpunten

Vul hier zaken in waarvan je als school vindt dat die verder ontwikkeld moeten worden.

Bronnen

Bemer, A. (2021). *Het ontwikkelen van autonome leesmotivatie bij vrij lezen*.
Gevonden via, wij-leren.nl/autonome-leesmotivatie-stimuleren.php.

Berg, H. van den, Land, I. & Meijsing, I. (2019). *Liefde voor letters en lezen. Handboek stimulering geletterdheid - 0 tot 7 jaar*. Amsterdam: SWP.

Boxmeer, A. van, & Dijck, E. van (2017). *Spelen met prentenboeken. Leerzame en leuke activiteiten. voor thuis en in de klas*. Rotterdam: Lemniscaat.

Chambers, A. (2012). *Leespraat: De leesomgeving en vertel eens*. Zoetermeer: NBD Biblion.

Cultuurkuur.be (2022). *33 korte werkvormen voor de boekenkring*.
Gevonden via, cultuurkuur.be/werkvormenvoordeboekenkring.

de Bibliotheek op school (2021). *25 korte werkvormen voor de Boekenkring - onderbouw*.
Gevonden via,
pro.debibliotheekopschool.nl/lezen/werkvormen-voor-de-boekenkring-onderbouw.

de Bibliotheek op school (2015). *25 korte werkvormen voor de Boekenkring*. Gevonden via,
pro.debibliotheekopschool.nl/lezen/20171020-werkvormenvoordeboekenkring.pdf.

Jonge, T. de. (2021). *Werkvormen leesbevordering: 90 interactieve werkvormen voor creatieve lessen*. De Jonge Educatief.

Koeven, E. van, & Adamsky, M. (2015). Stimuleer korte boekgesprekken. *JSW*, 4, 6-7.

Koeven, E van, Ganzeman, F. & Verschuren, H. (2025). *De wereld in kinderboeken*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Koeven, E. van, & Smits, A. (2020). *Rijke taal: taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Koeven, E. van, & Smits, A. (2019). *Kritisch omgaan met de DMT*. Gevonden via,
geletterdheidschoolsucces.blogspot.com/2019/10/kritisch-omgaan-met-de-dmt.html.

Koeven, E. van, Smits, A. & Lok, M. (z.d.). *Rijke taal*. Gevonden via, rijketaal.org.

Odink, H. (2024). *Spontaan spellen*. Amsterdam: Boom uitgevers

Ros, B., Gelderen, A. van, Glopper, K. de & Steensel, R. van. (2021). *Leer ze lezen*.
Gevonden via, didactiefonline.nl/artikel/leer-ze-lezen.

Smits, A., & Braams T. (2019). *Dyslectische kinderen leren lezen*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Stichting Lezen & SLO (z.d.). *Lezeninhetpo.nl*. Gevonden via, lezeninhetpo.nl.

Walta, J. (2025). *Open Boek: handboek leesbevordering*. Eindhoven: De Boekenberg.